

קורותי בעת שרותי בפלי"ם ובהכשרת נחשונים (הכשרת אלומות-נוה ים) מאת נחום שומרני

1946 נחום שומרני

תמוז התש"ע, יולי 2010 - פתח דבר

לבקשת בני משפחתי אני כותב משהו מזכרונותי לקראת הגיעי לגבורות (נולדתי בי"ד תמוז התר"צ 10.7.1930). כנראה שנולדתי במזל. עברתי ארועים קשים ומכולם יצאתי בשלום, ואזכירם בהמשך הדברים. בקטע זה אספר על קורותי בפלי"ם ובגדוד הרביעי של הפלמ"ח (הפורצים) על פי מיטב זכרוני, והצטרפתי להכשרה.

הגיוס לפלי"ם

בשנת 1943 הייתי חניך ימאות בפלוגה הימית של "הפועל" תל אביב, ובמשך הזמן נעשיתי מדריך לימאות. בשנת 1946 התחלתי לעבוד כדיוג בספינה "מעוז", שנמל הבית שלה היה נמל תל אביב. אחד מתפקידיהן של ספינות הדיג העבריות היה להחזיר מקפריסין את מלווי אוניות המעפילים שהוגלו עם המעפילים. לפלי"ם

לא היו מספיק רבי חובלים ומפקדי אוניות, והיה חשוב להחזיר לפעילות. גם אנחנו היינו מגויסים לפעולות אלו, אם כי לא יצא לנו להחזיר בספינתנו מישהו מהמלווים.

בספטמבר (או אוקטובר) 1947 החלטנו מספר חברים להתגייס לפלי"ם. היו איתי עודד זלצר, יורם קניוק (לימים סופר ידוע), יוסי פולק, ובסה"כ כארבעה עשר חברים. הובאנו לקיבוץ "שדות ים" שהיה מרכז האימונים הגדול של הפלי"ם. כנהוג עבדנו שבועיים במשק לממן את שהותנו בקיבוץ, ושבועיים התאמנו. משום שהייתי מדריך ימאות, צורפתי כמפקח מדריכים בקורס 9 בפיקודו של שאול אהרונוב, ובגלל שלמדתי חשמלאות בבית הספר המקצועי "מקס פייין" נעשיתי עוזרו של חשמלאי הקיבוץ.

תפקיד הפיקוח על מדריכי הימאות היה מיותר כמובן, ונשלחתי ל"דפו" (דפו – קיצור של המילה מחסן באנגלית depository) שהיה מחנה אימונים לטירוני צבא בחלקו הצפוני של הקיבוץ. נעשיתי לוחם מן השורה והשתתפתי בכיבוש קיסריה הערבית. זה היה כיבוש בלי קרב כי הערבים עזבו את המקום לפני שבאנו. אבל זו היתה פעם ראשונה שקיבלנו נשק אמיתי (סטנים ורובים), שמיד עם תום הפעולה נאלצנו להחזירו.

בעת ההצבעה באו"מ על חלוקת הארץ כבר היינו פלי"מניקים ותיקים, ואז נשלחתי לקורס מכי"ם בקיבוץ מענית. שם השתתפנו בהגנה על הקיבוץ כשערבים התקיפו אותו.

בסיום הקורס התמנתי למפקד פלוגת טירוני כשסגני היה שלומי בלום מהכשרת "נוה ים", שכעבור זמן התאחדנו איתם. למעשה היינו המפקדים היחידים כשלא היו לנו מפקדי מחלקות וכיתות. נאלצנו לאמן את הטירונים בשטח וגם לפקד עליהם.

"שדות ים" היה קיבוץ עני. האוכל היה במשורה ועיקרו גבינה לבנה מתוצרת ביתית. אכלנו בבוקר ובערב לחם מרוח בגבינה הלבנה, ובצהריים אכלנו לשם שינוי כדורי גבינה. כשפעם לא הגיע האספקה של הפלי"ם למשק (שקי קמח או תפוחי אדמה) לא איפשרו לנו לאכול לחם בחדר האוכל. לחם היה עיקר מזוננו ובארוחת ארבע אכלנו 10-14 פרוסות מרוחות בריבה עם מספר כוסות תה, ופתאום אין לחם. אז התגנבנו למחסן המשק ו"סחבנו" כמה ככרות לחם שיהיה לחברה מה לאכול.

בגדוד הרביעי (הפורצים) של הפלמ"ח

בוקר אחד הורגשה תכונה מיוחדת ב"שדות ים". אנשים הסתודדו ורצו ממקום למקום. שאלתי ונענית שמגייסים לוחמים לעזרת גוש עציון הנצור. ככל צעיר גם אני שאפתי להילחם ורציתי להצטרף, אך נאסר עלי בטענה שאני מפקד פלוגה ואין לי מחליף.

האמנו שיוצאים לימים ספורים, והפעלתי לחץ וקשרים עד שהסכימו לצרפני. ארזתי את חפצי המועטים במזודה קטנה והפקדתי אותה לשמירה, וזו היתה פעם אחרונה שראיתיה.

הגענו ל"קרית מאיר" בתל אביב (נמצאת בערך מול ככר רבין, ומזרחה ממנו) קיבלנו את הנשק, והמשכנו לקיבוץ "חולדה" להתארגנות ואימונים שנמשכו שלושה ימים. עד אז היה נהוג להגן על השיירות העולות לירושלים מתוך כלי הרכב, והוחלט לשנות את השיטה ולהגן על השיירות ע"י תפיסת הגבעות השולטות על הכביש, כדי למנוע מהערבים להתקרב לשיירות.

היינו פלוגה בת כמאה ושמונים (או מאה ועשרים?) לוחמים בפיקודו של המ"פ יוחנן זריז. בלילה של 31.3.1948 נסענו במשוריינים עד "באב אל וואד" (שער הגיא) ובחצות התחלנו לעלות אל המשלט שמול "בית

מחסיר" (היום בית מאיר). הערבים ששמעו את רעש מנועי המשוריינים פתחו באש לא מבוקרת, אך בכל זאת אחד החברה קיבל כדור בתחת שעבר בו מצד לצד ועשה בו 4 חורים, שניים בכל צד.

שכבנו בקור מקפאי כשהגשם שוטף אותנו, וחיכינו לשיירה שאמורה היתה לצאת בבוקר מחולדה לירושלים. בצהרים הודיעו לנו שהשיירה הותקפה כבר ליד חולדה, ועלינו להגיע לקיבוץ "נוה אילן" שהיה במרחק 6 ק"מ בקו אוירי ממקומנו. כשהתחלנו לצעוד גילו אותנו הערבים. הם נאספו מכל כפרי הסביבה (לפי עיתוני אותם הימים הם מנו כששת אלפים איש) ותקפו אותנו. המ"פ יוחנן זריז חילק אותנו לשתי קבוצות שבכל אחת מחצית מהרובאים בלוויית מכונת יריה בראונינג.

כאשר קבוצה אחת התקדמה לעבר ההר הקרוב חיפתה עליה הקבוצה שנשארה. כשהקבוצה הראשונה הגיע לפסגה היא התארגנה וחיפתה על התקדמות הקבוצה השניה, שחלפה על פניה והתקדמה לפסגה הבאה. הנשק ארוך הטווח מנע מהערבים שגלשו כעדרי עיזים (הם היו עטופים בעבאיות שחורות) מהרי הסביבה להתקרב ולסכן אותנו יותר מידי.

לאחר קרב שנמשך כשש שעות הגענו בערב ל"נוה אילן" כשאנו נושאים עימנו הרוג אחד ושישה פצועים. התכנסנו בצפיפות בחדר האוכל של הקיבוץ ואכלנו ממה שהיה, וזה לא היה הרבה. התיידדתי שם עם עמנואל בוננונטורה (שאביו נהרג ב"שיירת הדסה") ומייק שיחד עם הנהג הג'ינג'י יוצא "אצ"ל" היינו לאחר מכן צוות של משוריין. עמנואל שאל מה התאריך וכששמע "אחד באפריל" הוא הכריז שזה יום הולדתו. כולנו צחקנו, כי זה היה אחד באפריל, אך לפתע מישהי מהמטבח באה עם שתי חפיסות שוקולד כמתנת הקיבוץ ליום ההולדת.

הפיקוד על משוריין

עוד באותו לילה הגענו לקיבוץ "קרית ענבים" והתארגנו לשינה באסם שמעל הרפת. למחרת חולקנו ליחידות שונות ואני מוניתי למפקד משוריין. זה היה המשוריין הקטן ביותר, והצוות שלי מנה 4 לוחמים: עמנואל בוננונטורה, מייק (שאת שם משפחתו איני זוכר), אני ונהג שבא אלינו מה"אצ"ל". הוא היה תושב ירושלים, ג'ינג'י ולץ, שכל הזמן סיפר לנו בדיחות.

הנשק שלנו כלל 3 סטנים, אחד לכל לוחם, וטומיגן אמריקאי שקיבלתי אישית. כמו כן היה לנו מקלע "ברן" שאני הייתי המקלען שלו. הבעיה עם הטומיגן היתה שלא היו לו מספיק כדורים. הבעיה עם ה"ברן" היתה בתקלות הרבות במחסניות הכדורים שלו.

עיקר עבודתנו היה בליווי מיכליות מים לירושלים, ובהובלת לוחמים לקרבות השונים.

כל יציאה משער הקיבוץ נחשבה ליציאה לקרב והוכרחנו לקבל "מנת קרב". מנת הקרב היתה שתי חפיסות שוקולד, והיות ויצאנו 7-9 פעמים ביום הצטבר אצלנו מחסן של שוקולד שלא יכולנו לו. כך יצא שכל פעם שהגענו לירושלים חיפשנו את ילדי השכונה הקרובה לתת להם את עודפי השוקולד.

גם בירושלים נחשב השוקולד למנת חירום והילדים מסרו אותו למחסן השכונתי. בתמורה הם קיבלו יין או משהו אחר שלא היתה לו חשיבות כלכלית.

כך הפכנו להיות חביבי הילדים והוריהם בלי שהתכוונו.

לימים הוצע לנו, המעשנים, שקיבלנו הקצבה של 4 סיגריות ליום, להמיר אותן בשתי חפיסות שוקולד. שבעתי משוקולד והסכמתי להפסיק לעשן גם בלי לקבל אותו.

בתום הקרבות, כשהגעתי לבית הורי שידעו את אהבתי לשוקולד, הם קנו לי בונבוניירה גדולה משוקולד. לא יכולתי לאכזבם ואכלתי את כולה.

כל נסיעה לירושלים היתה תחת אש של ערביי הכפר "קולוניה" ששכן מתחת לקסטל מול "מוצא". אחרי כל נסיעה נערך תחקיר על מצב התחמושת, ואז היה מתברר שכאשר המשוריינים האחרים ירו כ 1000-1200 כדורי מקלע, אני הסתפקתי ב 400-600 בלבד. כששאלוני איך אני מצליח "לחסוך" בתחמושת השבתי שאני נוהג לירות רק כדי למנוע פגיעה במשוריין. כשאני מרגיש שהאש כלפינו אינה מדויקת איני משיב אש.

איבוד המשוריין בקסטל

ה"קסטל" היה כפר ערבי בשיא מעלה הכביש לירושלים. בגלל המעלה התלול נאלצו מכוניות השיירות שעלו לירושלים לנסוע לאט, וזה הקל על הערבים לתקוף אותן. כשהגדוד הרביעי של הפלמ"ח התארגן, היה

תפקידו לשנות את שיטות הלחימה בדרך לירושלים. עד אז נעשתה ההגנה על מכוניות השיירות מתוך כלי הרכב עצמם. בכל שיירה היו מלווים חמושים, והם שהיו צריכים להגן עליה.

השיטה הזו גבתה קורבנות רבים, ואז הוחלט לתפוש את "המשלטים" (פסגות שולטות) שמשני עברי הכביש של "שער הגיא", ולכבוש את הכפרים שהיו לצידי הדרך.

בלילה של 2 באפריל כבשו לוחמי "הפורצים" (הגדוד הרביעי) את ה"קסטל". בשלישי או ברביעי לאפריל, יצאנו שני משוריינים ל"קסטל" כשאנו מובילים שתי כיתות לוחמים לעיבוי הכוח שכבש אותו. במשוריין שלי הצטופפו נוסף לצוות עוד 13 לוחמים מהכיתה של "כושי" (אליהו שחר). המשוריין הראשון עלה בדרך העפר הצרה, והוריד את הכיתה של "עבדול" (שמואל פירסטנברג). כשהוא ירד התחלנו לעלות אבל לקראת הסוף ירד הגלגל הקדמי ימני של המשוריין מהדרך, ונתקענו. החלטנו להוציא את הכיתה של כושי מבעד פתח המילוט. הצפיפות לא אפשרה תזוזה וטיפסנו אחד על השני כדי לחפש את הפתח. מצאנו פתח במרכז רצפת המשוריין אבל התברר שזה תא ציוד. שוב הזנו את האנשים ומצאנו פתח נוסף בקצה האחורי של המשוריין, אבל משום שכל הזמן ירו עלינו מאחור, חששנו להוציא ממנו את הלוחמים.

החלטנו להוציאם אחד אחד מהדלת של הנהג. אמנם היא נפתחה לפנים ולא נתנה הגנה טובה, אך אפשר היה לצנוח ממנה אל הדרך ולזחול אל הפתח בקיר החומה שליידנו. כך יצאו לוחמי הכיתה של "כושי" ואנו, צוות המשוריין נשארו לבד. הנהג שלנו ניסה מספר פעמים להיחלץ, אך ללא הצלחה. קיבלנו פקודה להוציא מהמשוריין את כל הציוד, הנשק והתחמושת, ולחזור לקרית ענבים עם המשוריין השני. הרעיון היה לחזור בלילה ולחלץ את המשוריין התקוע.

הוצאתי את הצוות והם שכבו על הדרך והמתינו לקבל ממני את הציוד. פתחתי את הדלת והורדתי את הארגז הראשון, וחי' חטפתי מטרי כדורים גדולים, סגרתי את הדלת והתישבתי להתאושש, ואז שוב הורדתי ארגז תחמושת נוסף. כך מידי פעם הייתי מוריד ארגז ציוד וחוטף צרורות כדורים בדלת עד שסיימתי להוציא את כל הציוד.

עתה התפנית לבחון את הדלת וראיתי שכל הכדורים פגעו בחציה העליון. הצצתי מבעד החלונות האחורית והבנתי מדוע: מאחור היתה גדר אבנים בינינו ובין הערבים והם לא יכלו להנמיך את האש. בביטחה פתחתי בפעם האחרונה את הדלת וזחלתי לאיטי להצטרף לחברי.

את המשוריין שלי לקחו הערבים כשכלל כאשר חזרו למחרת וכבשו את הקסטל, ולפי המידע שלנו הוא נסע ראשון בתהלוכת הנצחון שלהם בעיר העתיקה של ירושלים.

ההמתנה ב"מוצא"

קיבלתי משוריין אחר ונשלחתי להוביל מפקדים לישיבה ב"מוצא". המתנו להם ליד הכביש הראשי לירושלים כשאני מחפה עם מקלע הברן שמופנה לעבר הכפר הערבי "קולונייה". על הרכס ממול הוביל ערבי חמור, והחברה ביקשו שאפגע בו (כל ערבי נחשב לאויב). בדרך כלל היו במשוריין חלונות ירי עם דלתיות הזזה שאפשרו לפתוח אותן במידה הנחוצה, אבל במשוריין שלי הדלתיות נפתחו בסיבוב על ציר, ואפשרו רק מצב פתוח או סגור. מבעד החלונות ניסיתי לצלוף בבודדת מזוית קשה ולא פגעת, והערבי המשיך בדרכו בלי שהראה שהוא מבחין ביריות המכוונות אליו.

ואז הנהג שלנו סיפר בדיחה וכולנו התגלגלנו מצחוק. גם אני הפנית את ראשי אליו, ובאותו רגע צעק עמנואל שנפצע ותפש את עורפו. גם מייק צעק שנפצע, וגם הוא תפש את עורפו. חשבנו שזו מין בדיחה חדשה והמשכנו לצחוק אבל מהר הפסקנו כשהתברר שאכן הם נפגעו בעורפם. מכל עורף הוצאנו רסיס של כדור שחדר לתוך המשוריין דרך חלונות המקלע, פגע בקיר הפנימי בין עמנואל ומייק והתחלק לשניים. הפצעים היו שטחיים וחבשנו אותם מיד.

עס את האיירוצ הנהג אני קושר לזמני הטוב, ואז ה'וט אני חושב מה היה קורה אם הנהג היה לא היה מספר בדיחה, ולא הייתי מסובק את ראשי.

התרנגולות של עודד זלצר

חברי, עודד זלצר היה גם הוא מפקד משוריין, והיתה לו דודה בירושלים שהחליט לבקרה. הוא קנה מהקיבוץ שתי תרנגולות וביקשני להצטרף אליו בשבת כששנינו היינו בחופש. תפסנו טרמפ בבוקר עם משוריין שנסע לירושלים, ירדנו ברחוב יפו והתחלנו ללכת לכיוון שכונת רחביה כשהתרנגולות בדינו. אחד מעוברי האורח פנה אלינו עם שטר של 5 לירות וביקש לקנות אחת מהן. כשעודד הסביר לו שזו מתנה לדודתו, הוא הכפיל את המחיר (תחשבו שהיה מוכן לשלם משכורת של כחודשיים עבור תרנגולת).

ראינו שנאספים עוד אנשים שלא מאמינים שאיננו ספסרים ומיהרנו לברוח לאחת החצרות. מצאנו עתונים ישנים, הסתרנו בהם את התרנגולות וכך הגענו לבית הדודה. זו היתה מתנה כל כך חשובה שהדודה הזמינה את כל שכניה לטעום מהתרנגולות ומהמרק שהכינה מהן.

ידענו שיש מחסור במצרכי מזון בירושלים, אבל לא חשנו בחומרתו כי בקרית ענבים לא רעבנו. למיטב זכרוני היה בשר של פרות שנהרגו, וירקות מגן הירק. אבל חברי סברו מאוחר יותר שגם לנו היה חוסר במזון.

המשוריין הבריטי

האצ"ל בירושלים גנב משוריין מהבריטים, ומשום שלא היה להם היכן להסתירו הם הביאו אותו לקרית ענבים. במסגריה של הקיבוץ הורידו את התותח הקטן שלא היו לנו פגזים עבורו, והכינו בפתח העליון העגול שלו מסילה למקלע ברן, והחביאו אותו. אני התמניתי למפקד שלו בשעת חירום, כשהכוונה להוציאו רק לקרב של אין ברירה.

ב 20 לאפריל הותקפה שיירה גדולה בשער הגיא, ונקראתי לצאת לעזרתה עם המשוריין הבריטי. רק הגענו לאזור הקרב, ושני משוריינים בריטים ניצבו מולנו, הפנו אלי את תותחיהם, ודרשו מאיתנו לצאת מהמשוריין תוך 30 שניות. הצלחנו להוציא את הנשק והתחמושת והצטרפנו ליתר המגינים על השיירה. הברן היווה כוח אש רציני, והתקפת הערבים נהדפה, אך לנו היו אבדות כבדות. בין ההרוגים היה מפקד בכיר ששמו מכבי מוצרי, ועל שמו נקראה השיירה "שיירת מכבי", והמבצע לכיבוש כפרי שער הגיא "מבצע מכבי".

יגאל אלון והסלע החוסם

ערב אחד הסעתי במשוריין שלי את מפקד הפלמ"ח, יגאל אלון, מירושלים לקרית ענבים. התלוו אלינו מספר משאיות ומשוריינים, שהיו אמורים להתארגן בקרית ענבים לשיירה שתדך לארץ. לא רחוק מירושלים אירע פיצוץ בצלע ההר שבצד הכביש וסלע גדול נפל וחסם את הדרך. איני יודע אם היה זה מוקש או פגז תותח שגרם לכך. כלי הרכב שהיו לפנינו המשיכו בדרכם, אך הסלע נפל בדיוק לפני המשוריין שלי. התכוננתי להוציא את הצוות כדי להיזח את הסלע, אך יגאל מנע ממני לצאת, ודרש שאשאר לחפות עם המקלע כשהוא עצמו יוצא עם הצוות.

לפתע הדליק נהג המשאית שהיה מאחרינו את אורותיו כדי לראות על מה העיכוב, ומיד חטפנו אש כבדה. יגאל והצוות התחבאו מאחורי הסלע ואני השבתי אש. נהג המשאית הבין מיד את טעותו ומיהר לכבות את האורות, אך זה היה כבר מאוחר והחברה נאלצה לפנות את הדרך תחת אש. בכל זאת הגענו לקרית ענבים בשלום.

המעבר בדרך בורמה

אנחנו, שני משוריינים, היינו הראשונים מלבד הג'יפים, שעברנו ב"דרך בורמה", והגענו לקיבוץ "נען" להביא לשם את מפקדי החטיבה לשיבת מטה הפלמ"ח. הישיבה אמורה היתה להיות ממושכת, ומשום שלא ראינו את משפחותינו כשלושה חודשים, קיבלנו כצ'ופר טרמפ לתל אביב. הורי שמחו לראותני חי ובריא. הם חשבו שאני בשדות ים, ולמזלי הם לא קראו את הידיעה שהתפרסמה בעיתון שנהרגתי בקסטל. הם גם לא קראו את התיקון לידיעה שמי שנהרג היה המ"פ נחום אריאלי. כמובן שלא סיפרתי להם שאני בקרית ענבים כדי שלא ידאגו.

אני עובר לפלוגת רגלים

כחודש לאחר הגיעי לקרית ענבים נודע לנו שהערבים קיבלו נשק אנטי טנקי "פיאט", שהוא חודר שריון ומהדהף שלו כולם נמחצים.

הנהג שלנו הכריז מיד שהוא עוזב את המשוריין כי הוא לא רוצה שימצאו 3 תמונות וקריקטורה דבוקות לדפנות המשוריין כשיפגע. כמובן שהתכוון שהוא יהיה הקריקטורה ואנו התמונות.

גם אני החלטתי לעבור לחיל רגלים והצטרפתי כמ"כ (מפקד כיתה) לפלוגה א' בפיקודו של אורי בן ארי (בֶּנֶר). איני זוכר את הסדר הכרונולוגי של הקרבות שהשתתפתי בהם, אבל פרטים שונים נחרטו בזכרוני.

פגז בעמדה שלי

זמנית הועברתי לפלוגה ד' בפיקודו של "דדו" (לימים הרמטכ"ל דוד אלעזר), בקיבוץ "מעלה החמישה". הערבים הפגזו את המשק, ואנו הכנו עמדות בחזיתו הפונה לכוון "מחנה הרדאר" שהיה בשליטת הבריטים, והם מסרוהו לערבים. לא יכולנו לחפור עמוק באדמה הסלעית, והרמנו מתרסי אבן לפני השוחות.

כשהלגיון הערבי נכנס למחנה הרדאר, הם מיד שלחו משוריינים בנסיון לכבוש את "מעלה החמישה". הם התקדמו תוך ירי מתותחי 6 פאונד של המשוריינים שלהם, ואנו חיכינו להם בשוחות שלנו עם נשק קל ובקבוקי מולוטוב. לפתע הרגשתי רעידה עצומה וגיליתי שאחד הפגזים נתקע בשוחה שלי בלי שהתפוצץ. מיהרתי לצאת והזהרתי את הלוחמים הסמוכים שאני מתכוון לפוצץ את הפגז. כשכולם התרחקו זרקתי רימון לעמדה שלי, והפיצוץ המשותף שלו ושל הפגז יצר לי עמדת הגנה משופרת.

זה היה צוץ אחד מסימני האלף שלי.

התעיה בדרך לכיבוש סריס

בפעם הראשונה יצאנו, לוחמי פלוגה א', בלילה, לכבוש את "סאריס" (היום "שורש"), כשהמשרוינים מסיעים אותנו עד סמוך לכפר. רעש המנועים עורר את הערבים והם קידמונו באש. הוחלט לחזור לקרית ענבים ולנסות שוב בערב אחר.

בפעם השניה הצלחנו להגיע בלי שהערבים הרגישו בנו. הלכנו מהכביש בשביל בין עצים כשהמ"פ אורי בן ארי (בן ארי) בראש, אני לצידו ואחרי הכיתה שלי. את הפלוגה הובילה כיתה של סיירי הגדוד. לאחר הליכה ממושכת ראיתי עץ וסלע גדול לידו, שנראו מוכרים לי. הפנית את תשומת ליבו של אורי לכך שאנחנו הולכים כנראה במעגל, אבל הוא אמר שהוא סומך על הסיירים.

כשהגענו פעם נוספת לעץ והסלע, הוא הבין שהסיירים טעו בדרך. הסתובבנו כך כשלוש שעות, במקום להגיע תוך חצי שעה לנקודת ההתארגנות לקרב.

רק בלילה השלישי מצאנו את הדרך וכבשנו את הכפר.

כיבוש הר ציון והכניסה לעיר העתיקה

בין שכונת "ימין משה" להר ציון מפריד ואדי עמוק. התארגנו בשכונה ויצאנו בלילה לכבוש את האתר שהיתה בו כנסייה ומנזר. הכיבוש היה מהיר ומשם ניסינו לפרוץ לעיר העתיקה של ירושלים דרך "שער ציון". הצלחנו להכנס והעברנו אספקה וכוח עזר, אך לא יכולנו להשאר כחיל מגן, ויצאנו משם.

כיבוש קטמון, סעודה עם כלי זהב וכסף

"קטמון" היתה שכונה של ערבים עשירים. הגענו לשכונת "רחביה" והתארגנו לקרב. אני הייתי בכוח הרחק, ותפקידנו למנוע מכוחות ערביים להתקרב לשכונה.

בתום הכיבוש מצאתי את עצמי באחת מהוילות יושב עם החברה לארוחת צהרים מהמיטב שמצאנו בבית. אכלנו בכלי כסף וזהב שמצאנו, וזה היה טעים במיוחד.

בתום הקרב קיבלו אותנו תושבי "שכונת רחביה" בשמחה וכיבדונו במעט הממתקים שהיו להם, ובמים ממותקים בסירופ.

הפלמ"ח מגיע לירושלים ביום ויוצא בלילה

לקרבות בירושלים היינו מגיעים תמיד ביום, בשיירה שכללה גם מיכלית מים. כשהגענו היו התושבים יוצאים לקראתנו בשמחה, כי הבינו שבאנו לעזור. לאחר ההתארגנות שלנו היו באים אנשי השכונה עם מיכלים שונים: פחים, אמבטיות וכו' ומקבלים מים מהמיכלית שלנו.

החזרה לקרית ענבים היתה תמיד בלילה, כדי לא לפגוע במורל התושבים.

קיבלנו יחס מיוחד מתושבי ירושלים, כי הם הרגישו חובה להקל עלינו ככל יכולתם. כשהיו לנו כמה שעות של חופש והגענו לקפה "עטרה" שהיה למיטב זכרוני ברח' המלך ג'ורג', קיבלנו קפה ועוגות במחיר הקרן, שהיה זול בהרבה מהמחיר ששילמו התושבים. בפנית הרחוב עם רח' יפו היה קיוסק שבעליו מכר לנו בהסתר, שהירושלמים לא יראו, סגירות "נלסון" או "מטוסיאן" (של "דובק") במחירן הרשמי, בעוד שהמקומיים שילמו עליהן פי עשר.

למרות זאת השתדלנו למעט בניצול המצב כדי לא לפגוע בפרנסת המוכרים.

השלשול לפני הקרב על בידו ובית סוריק

כשהייתי זמנית בפלוגה ד' הוסענו כרגיל בלילה עם משרוינים כדי לכבוש את הכפרים "בידו" ו"בית סוריק". כנראה שאכלנו גבינה לבנה מקולקלת במעלה החמישה, ונאלצנו לעצור בדרך כדי לשלשל בתעלה שלצד הכביש.

כשהגענו למשלט שממנו היינו אמורים לתקוף את אחד הכפרים, התארגנו להגנה היקפית. אבל השלשול גבר ומצאנו את עצמנו כורעים במרכז המעגל, ואתם יכולים לנחש איזה ריח התפשט שם. לא היתה ברירה וחזרנו למעלה החמישה להתאוששות.

הקרב על בית מחסיר

בערך ב 10 למאי יצאתי עם פלוגה א' בפיקודו של אורי בן ארי לכבוש את הכפר הגדול "בית מחסיר" (היום "בית מאיר"). לפני כן התנהל קרב במשך כשלושה ימים לכיבוש המשלטים שסביב הכפר. למזלנו, היחידה הסקוטית שישבה באתר המשאבה התחתונה (בקו צנור המים מהשפלה לירושלים היתה משאבה אחת בתחילת שער הגיא, ועוד אחת ליד "סריס" – היום "שורש"), הודיעה לפלמ"ח שהיא עומדת למסור את המקום לערבים, אבל תפנה אותו מוקדם יותר שנספיק להשתלט עליו לפני שהערבים יגיעו. למיטב זכרוני לא היתה חיבה מיוחדת בין היחידות הסקוטיות לאנגליות. הסקוטים צידדו בנו והאנגלים בערבים.

יחידה של הגדוד מיהרה ותפסה את המקום שמעליו היה הר שנקרא "משלט 16". היות שהפלוגה שלנו היתה מיועדת לכבוש את הכפר, לא לחמנו בקרבות לכיבוש המשלטים, והתרכזנו בואדי שבין "משלט 16" ל"משלט 17" הוא "המסרק" (השם ניתן לו בגלל העצים שצמחו עליו ונראו מרחוק כשיני מסרק).

בחצות הלילה היינו אמורים להתחיל בכיבוש "משלט 17" ופתאום התפוצץ פגז ענק בערוץ הואדי והעיף אותנו לכל עבר. למזלנו אף אחד לא נפגע, ואז התברר שמפעילי ה"דוידקה" (מין מרגמה תוצרת עצמית) טעו בבחירת סוג הפגז וירו את הכבד יותר.

היו למרגמה הזו שני סוגי פגזים: האחד כבד למרחק קצר (כ-200 מטר) והשני קל יותר שנורה למרחק של 400 מטר.

המרגמה היתה אמורה לרכך את הערבים שהגנו על "משלט 17" לפני התחלת הקרב, אבל לא עשתה מאומה, ואנו יצאנו לכבוש את המשלט. נתקלנו באש לא יעילה. היינו צריכים להתגבר על קירות בגובה כשני מטר שיצרו הטרסות שנבנו בצלע ההר לעיבוד חקלאי, אבל הם גם מנעו מהערבים לפגוע בנו.

הייתי בכיתת החוד כשפתח אמצעי קולף נפץ חזק באוני השמאלית. שפסתי את הלחי ואיליתי רטיבות שנוצרה מדם שנלף משריטת כדור מתחת לכתף אונאי. זה היה כדור שצרכי ירה לצדנו. עוד לא התאוששתי מהנס ושוב אמצעי קולף נפץ חזק והפצץ באוני הימנית. מט הפצץ רק נשרטתי מתחת לכתף האונאי, אק הפצץ זה היה כדור שנוצה צ"י אחד הלוחמים שהיו מאחורינו.

המשכתי להתקדם וצדדתי עוד קיר תלול. צדדתי לנח פסח המישורי כשאני כורע על כרעי, ופתאום התפוצץ במרחק קטן לפני רימון שמישהו מאחורי. נוסף על הרצף החזק הרגשתי מכה חזקה בחזה. היה זה רסיס של הרימון שפגע באחד הרימונים ש"פאוץ" (כיס בחזק) על החזה. לנלפי הרימון רק נשבר אבל לא התפוצץ. עלוה ניסיט בהפרס על דקות.

מכאן אתם יכולים להבין את גודל חוסר הסדר והמשמעת ששררו באותו זמן.

הגענו לפסגת ההר באפיסת כוחות, ולמזלנו לא היה צריך להילחם עליו כי הערבים שראו אותנו קרבים לקחו את רגליהם וברחו. כשעלה השחר התארגנו לכבוש את הכפר שהשתרע באוכף ההר. ה"דוידקה" הועלתה וירתה פגז.

כדי להפעיל את ה"דוידקה" היו מייצבים את הבסיס המשולש שלה עם משקולות של שקי חול. אח"כ היה הרגם מצמיד מד זזית לקנה כדי לכוון ליעד, ומכניס אליו את הפגז. כדי שהפגז יתפוצץ היה צריך לשחרר מראש 3 ניצרות של נפצים שהיו בראשו, ואז היו שלושה לוחמים מחזיקים בחבל עבה שמחובר לניצרת החומר ההודף של הפגז, עומדים בצד ומושכים את החבל בכוח כדי לשחרר את הניצרה. מכוח ההדף היה הפגז נורה והמרגמה מתהפכת לאחור.

הייתי מפקד כיתה שמנתה איתי 4 לוחמים בלבד. היה חוסר בלוחמים מכיוון שבמשך הזמן נהרגו ונפצעו לוחמים רבים ולא קיבלנו תגבורת. בכיתה השניה היו 5 לוחמים. פרצנו לכפר בשתי זרועות מלקחיים, אני עם כיתתי מימין, והכיתה השניה משמאל. ניתקלנו באש דלילה שלא הפריעה לנו לסרוק את הבתים, ולהתאחד בקצה הרחוק של הכפר. הסתבר שכל התושבים ארוזו את חפציהם ועזבו את הכפר לפי המלצת נכבדיהם, מיד עם תחילת הקרבות סביבו. רק מספר קטן של צלפים נשארו בכפר ומיד עם פריצתנו אליו הם ירו קצת וברחו.

הפיקוד על מחלקת גח"ל

מספר הלוחמים בגדוד הלך והתמעט בגלל ריבוי ההרוגים והפצועים. מארבע מאות נשארו כ-180 לוחמים, וכך מנתה מחלקה כ-12 לוחמים במקום 30, וכיתה 4 לוחמים. תחשבו על כך שמתכננים קרב שבו אמורות להשתתף 4 מחלקות שהן 120 איש, אבל את אותה פעולה מבצעים עם 50 לוחמים. לכן שמחנו כשבחודש מאי הגיעה אלינו תגבורת של אנשי גח"ל (גיוס חוץ לארץ). אבל אלו היו עולים חדשים ללא כל נסיון קרבי, ונאלצנו לאמן אותם תוך כדי הקרבות. בגלל חוסר במפקדים מוניתי למפקד מחלקה. חיילי מחלקתי היו עולים מצפון אפריקה, צרפת, רומניה ועוד. לא היתה לנו שפה משותפת, כי אני ידעתי רק עברית, והם דיברו אידיש או רומנית וצרפתית. נעזרתי במתורגמנים מביניהם ויצרתי שפה משותפת שהיתה מוסכמת על כולנו, כך שיוכלו להבין פקודות בסיסיות. בקרבות הם התגלו כלוחמים טובים, אם כי הורגש חוסר נסיונם.

המחלקה שלי שוכנה באהלים ברחבה שלפני חדר האוכל של קרית ענבים. בוקר אחד תפסוני החיילים שלי כשיצאתי מהאהל, הושיבוני על כסא ולמרות מחאתי, גילחו את זקני שצמח פרא בחודש וחצי מאז שהגעתי

לגדוד. מזלי שלא גילחו את שפמי, שהיה גאוותי זמן רב. כשראו את התוצאה הם פרצו בצחוק: במקום לוחם מבוגר וקשוח נגלה להם "צוציק". אבל למרות שהייתי צעיר מהם, זה לא גרע מסמכותי הצבאית.

המעבר לחיל הים והכשרת נוה ים

כשהוכרזה ההפוגה ירד הגדוד הרביעי מקרית ענבים ומעלה החמישה למחנה "סרפנד" (צריפין). שם נאספו גם יתר חטיבות הפלמ"ח להתארגנות מחודשת.

קטוני (מנחם קליין-זעירא) ואני באנו למטה חיל הים ששכן בבנין האופרה בתל אביב, להפגש עם אברהם הירש (עופר) שהיה מפקד כח אדם של חיל הים. אברהם היה מדריכי בתנועה המאוחדת ורציתי להצטרף לחברי ההכשרה שלי שנקראה אז "הכשרת נוה ים". ההכשרה הורכבה משלוש קבוצות: הראשונים היו יוצאי הפלוגה הימית של הפועל נתניה, ואליהם הצטרפו יותר מאוחר צופי ים תל אביב וה"עדה הימית" של התנועה המאוחדת תל אביב.

אברהם חשב לנצל את הידע המקצועי שלנו ולמנותנו למפקדי ספינות, אבל אני דרשתי להצטרף להכשרה, וכך היה. הצטרפתי לחברי שהיו בבסיס "גבעת אולגה" ליד חדרה, וקטוני הצטרף יותר מאוחר.

לאחר חופשה קצרה בבית הורי בתל אביב חזרתי לגבעת אולגה. שם התבקשו החבר'ה להתנדב לצאת לקרב באזור הדרום, והם עשו זאת בהתלהבות. ניסיתי להניאם בידועי כמה מסוכנת היא הסתערות לכיבוש כפר ערבי, ואיזה אבידות יגרמו לנו, אבל הם לא השתתפו עדיין בשום קרב והיו להוטים להילחם.

חשבתי שלפחות אוכל לתרום מנסיוני הקרבי והתנדבתי גם כן. אך המפקדים שידעו שרק חזרתי משלושה חודשי קרבות הציעו לי להשאר בגבעת אולגה. סרבתי ואז הם מינו אותי למפקד כיתה. מפקדי מחלקות ופלוגות היינו אמורים לקבל מחטיבת "גבעתי" כשנצורף אליה.

הקרב על "בית עפא"

על השתלשלות העניינים בקרב תקראו בחוברות: "הפלוגה הימית – הקרב על בית עפא", ו"פלוגת חיל הים בקרב בית עפא", שנכתבו על ידי כמה מחברי ההכשרה, וגם אני, שהשתתפו בקרב. אבל בכל זאת אתמצת את אירועי הקרב.

יצאנו עם אוטובוס והתמקמנו לשלושה ימי אמונים ליד באר טוביה, ומשם הגענו לאתר הקרב ליד קיבוץ "נגבה". היינו אמורים לכבוש את הכפר "בית עפא", ובחצות הלילה התפרסנו לרוחב שדה קצור, כששתי כיתות בצדדים קצת מאחור ואני עם כיתתי בחוד ההתקפה ליד המ"מ, איש חטיבת גבעתי.

תוך כדי ההסתערות שלנו המ"מ הפסיק לתפקד. לקחתי ממנו את הפיקוד וניהלתי את ההסתערות. התקפנו את הכפר וכבשנו אותו, והפניתי את כיתתי לאגף השמאלי של הכפר להתארגן להגנה היקפית על פי התכנית.

כשהגענו למרכז הכפר הסתובבו שם מספר לוחמים שלא מצאו את היחידות שלהם. אצל חלקם היו תקלות בכלי הנשק, שאת רובן הצלחתי לתקן.

צרפתי אותם לכיתתי והיא תפחה ליותר מעשרים איש. ביניהם מצאתי אח"כ גם את סגן מפקד הפלוגה, שהיה איש חיל הים ללא נסיון קרבי, וגם המ"מ.

המצרים שהיו מחופרים בתעלות מחוץ לכפר חזרו אליהן וצרו עלינו. כדי להרחיקם פקדתי על קלמן מצגר מפעיל ה"פיאט" (המטול האנטי טנקי) לירות פגז, וכשזה פגע קרוב מדי, פקדתי לירות פגז שני. ביקשתי מקלמן לוודא שלא יפגע בגדר התיל שהיתה לפנינו, אבל בכל זאת הוא פגע בה וכל ההדף והרסיסים פגעו בי.

הפגז התפוצץ 930 כמטר וחצי לפני אגף הרסיסים חדרו רק ארבעה המשאית, וכך ניצחתי שם בצורת מלחי!

בתחילה לא הרגשתי צורך בחבישת הפצעים. זכרתי את הסיפורים על מגיני הישובים שהמשיכו להילחם גם אחרי שנפצעו, וחשבתי שאני לא יותר טוב מהם. אבל לאט לאט הרגשתי שאני נחלש וחשבתי לפנות למרפאה שיחבשוני. חיפשתי למי להעביר זמנית את הפיקוד, והמ"מ הזכיר לי את נוכחותו. העברתי אליו את הפיקוד על הגיזרה, וניסיתי לזחול למרכז הכפר כדי לקבל טיפול מהחובשים. בגלל שאחד הרסיסים חדר אל מתחת פיקת הברך השמאלית לא הצלחתי לכופף אותה, והתקשיתי בזחילה. התרוממתי וצלעתי לתחנת החבישה, אך

1948 לפני הקרב בבית עפא

כשהגעתי ראיתי שהכל ארוז, והחובשים סרבו לחבוש אותי. הם אמרו שהתקבלה פקודת נסיגה, ויחבשו אותי בנקודת ההתכנסות לאחר הנסיגה.

לנו לא הודיעו על כך, ומיהרתי לחזור לכיתתי כדי לארגן את הנסיגה. בגלל שצלעתי קשות, היה צריך לשאתני באלונקה, אבל לא היתה כזו, והחברה לא ידעו מה לעשות. הכנתי אלונקה מאולתרת מחולצת הברזנט שלבשתי (אף אחד לא חשב שעליו להציע את חולצתו) ומשני רובים ששימשו כידיות, וארבעה חברה נשאו אותי. הגענו "כפר" (אברהם גולדמן) שנפצע קודם בכתפו, ואני לאמבולנס שיקחנו לבית חולים. חבשו אותנו והושיבנו ליד הדלת האחורית, כי לא היה מקום אחר. על האלונקות שכבו חיילים הלומי קרב.

היות והייתי הפצוע הקשה באמבולנס ניסו להורידני בבית החולים הקרוב ביותר, אלא שהוא היה מלא והמשכנו לבית החולים הבא. כך עברנו כמה בתי חולים כשבכל אחד מורידים אותי ומנסים לאשפזני בו, עד שהגענו ל"הדסה" בתל אביב. כשנפתחה דלת האמבולנס ראיתי את דודי, אנשל שכנאי, ממתין לקבל אותנו. הוא היה ממונה על הפצועים מטעם ה"הגנה". הוא התפלא לראות אותי ומיד שאל אם הורי יודעים שנפצעתי. משעניתי בשלילה הוא שאל אם להודיע להם, והשבתי שיודיע להם רק אחרי שיתברר מצבי.

רצינו להשאר ב"הדסה" אבל בהמלצתו של דודי הועברנו לבית החולים "דג'אני" ביפו, שהיה מיועד לפצועים בלבד. הועליתי לשולחן הניתוחים, אבל לא הצליחו להרדים אותי מהר. כשהתעוררתי מצאתי את עצמי בחדר עם עוד 5 פצועים, וביניהם גם "כפר".

כל 6 שעות קיבלנו זריקת אנטיביוטיקה. שכבתי על גבי עם רגל מגובסת, ותקעו לי מזרק לסרוגין ברגל שמאל וברגל ימין. לאחר יומיים באה בלילה אחות עם סוג חדש של זריקות, אחת ל 24 שעות. נבהלתי כשראיתי את עובי המחט וסרבתי לקבל אותה. בבוקר התלוננה האחות בפני הרופא שאיני מוכן לקבל את הזריקה. הוא בדק את הגליון הרפואי שלי ופקד להפסיק עם הזריקות, תוך שהוא מודיע שלא צריך "להציק" לשור הבר חזק כמוני.

הגבס שהגיע גבוה מעל הברך לחץ על רסיס שהושאר שם והכאיב לי. כששיניתי את הלחץ מלמעלה, לחץ הגבס על הקרסול. ביקשתו חבל וקשרתי את קצה הרגל לזרוע שמעל המיטה, וכך כשהכאיב בצד אחד משכתי את הרגל למעלה, וכשהתחיל להכאיב בצד השני שחררתי את החבל.

בבית ההבראה בגבעת אולגה

אחרי שלושה שבועות שוחררתי מבית החולים והובאתי אל קצין הרפואה הראשי של חיל הים. לחיל הים לא היו נפגעים רבים מהקרבות, והוא החליט לשלוח אותי לבית הבראה הטוב ביותר בארץ. אבל אני ביקשתי שישלח אותי לבית ההבראה של חיל הים בגבעת אולגה, כי שם יכולתי להיות קרוב לחברי ההכשרה שלי.

בבית ההבראה הזה נפשו 2 פקידים ממטה חיל הים ורב החובל מנחם כהן. הפיזיותרפיה שלי היתה שחיה בים, ומנחם כהן הצטרף אלי בהנאה. הוא גם לימדני לשלוף צדפות מהסלעים ולאכול אותן חיות.

"בחוליה של יוחאי"

בינתיים עברו חברי לבסיס חיל הים בכנרת שהיה ב"לידו" בטבריה. כשתמה תקופת ההבראה שלי הצטרפתי אליהם במעמד של נספח חופשי, שלא חלה עליו חובת המשמעת הצבאית.

ליד הבסיס שלנו היה בסיס קטן של "בחוליה של יוחאי". כך נקראה יחידת החבלה הימית שהקים יוחאי בן נון, שלימים היה מפקד חיל הים.

את יוחאי הכרתי מהגדוד הרביעי ששינינו לחמנו בשורותיו, וכשהוא ראה אותי בטבריה הוא הציע לי להצטרף לאימוני היחידה שלו. התאמנו בהכוונת סירות נפץ אל אוניות אויב, והיחלצות עם סירת אם לאחר שסירת הנפץ כוונה ליעדה. כחלק מהאימונים היתה שחיה ארוכת טווח בכנרת. לפעמים היינו שוחים מטבריה לעין גב, ולעיתים מטבריה למרכז הימה וחזרה.

בתום האימונים עברה היחידה לנמל יפו לאימונים בים, אבל רגלי עדיין לא הבריאה לגמרי. הסברתי ליוחאי שכנראה לא אוכל לתפקד היטב בחוליה, ושהחלטתי להשאר עם חברי בכנרת, והוא קיבל את דברי בהבנה. עם יוחאי שמרתי על קשר

דידותי במשך השנים.

הכשרת אלומות

בשנת 1949 הגה בן דודי אליק שומרני את רעיון הנח"ל – נוער חלוצי לוחם. הנח"ל היה אמור להחליף את הפלמ"ח, במתכונת דומה. הכוונה היתה לגייס גרעינים של תנועות הנוער שישלבו עבודה בקיבוץ ואימונים צבאיים. אליק, ואלחנן ישי שמונה למפקד הנח"ל והגדנ"ע (גדודי נוער) באו אלינו לטבריה ושכנעו אותנו לעבור מחיל הים לנח"ל. הועברנו לקבוצת אלומות שאלחנן היה בין חבריה ושם ההכשרה שלנו הוסב ל"הכשרת אלומות".

במקור היינו ימאים ו"הכשרת נוה ים" היתה מיועדת להקים קיבוץ שיושתת על עבודת הדיג בים התיכון. לכן דרשנו שגם באלומות נמשיך בהכשרה לדייג. באותו זמן הגיעו ספינות דיג איטלקיות לארץ בחיפוש אחר שדות דיג שהדלדלו באיטליה. הן הורשו לדוג בחופי הארץ בתנאי שיכשירו דייגים ישראלים. כך צורפנו לספינות האיטלקיות "אירמה" ו"פרנצ'סקו דה פינדו", ועבדנו שבועיים בדיג ושבועיים במשק.

בינתיים הוחלט בהכשרה שצריך לדאוג שיהיו לנו בעלי מקצוע גם בתחומים אחרים. חלק מאיתנו התמחה בענפים החקלאיים כמו רפת, צאן, מספוא, גידול ירקות וכו'. שלומי בלום ואני נבחרנו ללמוד הפעלת ציוד חקלאי וטרקטורים.

הכשרת אלומות עוברת ל"אבוקה"

לא היו לנו בנות רבות בהכשרה, וגם היינו מעטים כקבוצה שמיועדת להקמת קיבוץ חדש, ולכן חיפשנו הכשרה נוספת להתאחד איתה ולהוות גוף גדול. התאחדנו עם "הכשרת גבע" ויחד הגענו לתחזק את קבוצת "אבוקה" בעמק בית שאן, שנעזבה ע"י אלו שהקימו אותה. הכוונה היתה שנשאר שם עד שימצא גרעין שיקבל מאיתנו את המשק במצב טוב.

לבקשת המשק נשארתי תקופת מה באלומות והצטרפתי לאבוקה יותר מאוחר. כבר הייתי מומחה בהפעלת ציוד חקלאי, והעבודה הראשונה שלי באבוקה היתה הכנת הקומביין לעונת הקציר יחד עם שימעל'ה נויברגר. כשגמרנו התחלתי לחרוש את השדות לזריעה.

כינינו את אבוקה: "אַבְקָה" בגלל תמרות האבק שעלו מהקרקע. תוך דקות מתחילת החריש התמלאתי שכבת אבק עבה שדבקה בזיעה והפכה לבוץ. בעמק בית שאן שורר בקיץ חום אימים, וכדי להתקרר היינו נכנסים מידי פעם לתעלות ההשקיה. במשך היום נאלצתי להתקלח מספר פעמים כדי להסיר את האבק.

בכל זמן שהותנו באבוקה המשכנו לעבוד בספינות הדיג האיטלקיות. נחלקנו לשתי קבוצות שכל אחת עבדה שבועיים בדיג בחיפה ושבועיים באבוקה. בתום השבועיים חזרה הקבוצה שעבדה בדיג לאבוקה, וקבוצת הדייגים השניה החליפה אותה.

עד כאן סיפור זכרונותי מהשרות בפל"ם והכשרת "אלומות-נוה ים"